

ارتباط بین سواد اطلاعاتی و قابلیت کار آفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی

رشته علوم ورزشی در دانشگاه‌های شهر تهران

مریم مختاری دینانی^۱، سعیده ططری^۲

۱. استادیار گروه مدیریت ورزشی دانشگاه الزهرا (س)*

۲. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد مدیریت ورزشی دانشگاه الزهرا (س)

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۱۰/۰۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۴/۳۱

چکیده

هدف این پژوهش، بررسی ارتباط بین سواد اطلاعاتی و قابلیت کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته علوم ورزشی در دانشگاه‌های تهران بود. جامعه آماری پژوهش شامل همه دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته علوم ورزشی دانشگاه‌های تهران بود (تعداد = ۱۱۰۰) که با استناد به جدول کرجسی و مورگان، از بین آن‌ها ۲۷۰ نفر به شیوه نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب با حجم و تصادفی انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسش‌نامه استاندارد سواد اطلاعاتی انجمن کتابخانه‌های دانشکده‌ها و مراکز پژوهشی آمریکا (۲۰۰۳) و پرسش‌نامه استاندارد قابلیت کارآفرینی دانشگاه دورهام انگلستان (۱۹۹۱) بود. براساس نتایج به‌دست آمده، بین ابعاد سواد اطلاعاتی و قابلیت کارآفرینی رابطه مثبت و معناداری وجود داشت. همچنین، نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که سواد اطلاعاتی توانایی پیش‌بینی قابلیت کارآفرینی را دارد. به علاوه، از بین مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی، «توانایی دسترسی مؤثر به اطلاعات» و «توانایی کاربرد هدفمند اطلاعات»، به ترتیب بیشترین توانایی پیش‌بینی معنادار را برای قابلیت کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته علوم ورزشی دانشگاه‌های تهران داشتند. با توجه به نقش اثرگذار «توانایی کاربرد هدفمند اطلاعات» در پیش‌بینی قابلیت کارآفرینی دانشجویان، لازم است دانشگاه‌ها در راستای ارائه اطلاعات ویژه و تخصصی مرتبط با کارآفرینی و اشتغال به دانشجویان علاقه‌مند، به کارآفرینی در حوزه ورزش اقدام کنند.

واژگان کلیدی: قابلیت کارآفرینی، سواد اطلاعاتی، دانشجو.

مقدمه

امروزه بیکاری به عنوان یک پدیده مخرب اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مطرح بوده و رفع آن همواره از جمله دغدغه‌های اساسی برنامه‌ریزان بوده است (نوذری و کریمی، ۲۰۱۷). در کشور ما نیز بیش از سه میلیون نفر بیکار جویای کار هستند که سهم قابل توجهی از آن‌ها را (۱۸/۵ درصد) دانش‌آموختگان دانشگاهی تشکیل می‌دهند (خبرگزاری تسنیم). این درحالی است که ترکیب جوان جمعیتی کشور و ضرورت ایجاد فرصت‌های شغلی، لزوم رهایی اقتصاد کشور از وابستگی به مواد خام اولیه به‌ویژه نفت خام و همچنین، خروج از وضعیت اقتصاد تک‌محصولی از یک‌سو و روندهای موجود در جامعه از سوی دیگر، عواملی هستند که سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیرندگان کلان کشور را وامی‌دارند تا به منبع قابل‌تکایی به‌جز مواد اولیه بیندیشند. بدون شک، با توجه به الزاماتی که جامعه اطلاعاتی دارد، این منبع حیاتی چیزی جز خلاقیت، نوآوری و کارآفرینی^۱ نیست (احمدپور و مقیمی، ۲۰۰۶).

هیسریچ و پیترز^۲ (۲۰۰۲) کارآفرینی را فرایند خلق هرچیز نو و باارزش، با صرف وقت و تلاش، همراه داشتن خطرهای مالی، روحی و اجتماعی، به‌دست‌آوردن پاداش‌های مالی، رضایت فردی و استقلال که از آن ناشی می‌شود، تعریف کرده‌اند. کارآفرینی از عوامل اصلی ایجاد ارزش اقتصادی و ابزاری کارآمد برای ایجاد اشتغال اثربخش و کاهش تعداد بیکاران محسوب می‌شود و امروزه در عرصه جهانی، افراد خلاق و مبتکر کارآفرینان منشأ تحولات بزرگی در زمینه صنعتی، تربیتی و خدماتی شده‌اند. همچنین، چرخ‌های توسعه اقتصادی، همواره با توسعه کارآفرینی به حرکت درمی‌آیند.

برای کارآفرینان ویژگی‌های رفتاری و شخصیتی متفاوتی ارائه شده‌اند که عبارت‌اند از: کانون کنترل درونی، خطرپذیری متوسط، تحمل ابهام، نیاز به توفیق‌طلبی، استقلال‌طلبی، داشتن نوآوری، آینده‌نگری، عزم، اراده و پشتکار، و فرصت‌طلبی (مولر و توماس^۳، ۲۰۰۱). اهمیت کارآفرینی و نقش کلیدی آن در پیشرفت جوامع موجب شده است که اغلب دانشگاه‌ها در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه، به بهره‌گیری از آن توجه کنند و در این مسیر از طریق تدوین سیاست‌ها و برنامه‌های علمی و راهبردهای کاربردی، در راستای بسط و تقویت فرهنگ، روحیه و رفتار کارآفرینانه میان آحاد جامعه به‌طور عام و دانشجویان و به‌طور خاص، دانشگاهیان تلاش کنند (نعمتی، ۲۰۱۳).

-
1. Entrepreneurship
  2. Hisrich & Peters
  3. Mueller & Thomas

سازمان علمی آموزشی ملل متحد، در چشم‌انداز جهانی آموزش عالی برای قرن بیست‌ویکم، دانشگاه‌های نوین را این‌گونه توصیف کرده است: جایگاهی که در آن مهارت‌های کارآفرینی با هدف تسهیل قابلیت‌های کارآفرینی دانش‌آموختگان و برای تبدیل‌شدن به ایجادکنندگان کار توسعه می‌یابند (گزارش سازمان علمی آموزشی ملل متحد، ۲۰۰۳). اکنون، این سؤال مطرح است که سازوکارهای کارآفرین‌کردن افراد و پرورش قابلیت‌های کارآفرینانه در افراد چیست و چه عواملی افزایش این قابلیت‌ها را آسان می‌کنند؟ در پاسخ به این سؤال‌ها باید گفت که هیچ دانش جدید و هیچ طرح و ایده مبتکرانه‌ای ایجاد نمی‌شود، مگر برپایه طرح‌ها و دانسته‌های قبلی مربوط به آن دانش؛ بنابراین، گام اول در ایجاد ایده خلاق و به‌دنبال آن کارآفرینی، احاطه نظری به علوم و نظریه‌های مرتبط با حیطة کار و نقاط ضعف و نقاط قوت این نظریه‌ها و طرح‌ها است (میرزاصفی، رجب‌پور و جمشیدیان، ۲۰۱۱). به‌نظر می‌رسد در عصر حاضر که به عصر اطلاعات معروف است و در جامعه‌ای که جامعه اطلاعاتی نام نهاده شده است، مهارت دستیابی مؤثر به اطلاعات موردنیاز با صرف حداقل زمان و هزینه، یک مهارت ارزشمند و اساسی برای همه افرادی است که به‌دنبال کارآفرینی هستند؛ مهارتی که امروزه آن را «سواد اطلاعاتی» می‌نامند (انجمن کتابخانه‌های دانشکده‌ای و تحقیقاتی آمریکا، ۲۰۰۳).

اولین بار، پل زورکوفسکی^۳ در سال ۱۹۷۴ اصطلاح «سواد اطلاعاتی» را مطرح کرد. از نظر وی، افرادی که در زمینه کاربرد منابع اطلاعاتی در خصوص تخصص کاری خود آموزش دیده‌اند، باسواد اطلاعاتی نامیده می‌شوند. آن‌ها تکنیک‌ها و مهارت‌های استفاده و کاربرد میزان گسترده‌ای از ابرزهای اطلاعاتی را به‌خوبی منابع ابتدایی، در قالب راه‌حل‌های اطلاعاتی حل مسائل می‌دانند (باودن، ۲۰۰۱). سواد اطلاعاتی بر مواردی همچون محتوا، ارتباطات، تجزیه و تحلیل، کاوش اطلاعات و سرانجام، ارزیابی آن تأکید می‌کند. در واقع، سواد اطلاعاتی مجموعه‌ای از توانمندی‌ها است که افراد را قادر می‌سازد دریابند چه موقع به اطلاعات نیاز دارند و نیز توانایی مکان‌یابی، ارزیابی و به‌کارگیری مؤثر اطلاعات موردنیاز را فراهم می‌کند (انجمن کتابخانه‌های دانشکده‌ای تحقیقاتی، ۲۰۰۳). سواد اطلاعاتی با استفاده از توانایی‌ها و قابلیت فردی، اساس یادگیری مداوم را پایه‌گذاری می‌کند و از فناوری بهره می‌جوید؛ اما در نهایت مستقل از آن عمل می‌کند. به اعتقاد آنتونی کامپر، سواد اطلاعاتی سنگ‌بنای زیرین موفقیت در قرن بیست‌ویکم است (بردستانی، ۲۰۰۴).

-
1. Association of Library and Research Faculties
  2. Information Literacy
  3. Paul Zurkowski
  4. Bawden

بنابراین داشتن سواد اطلاعاتی که در واقع شناخت ابزارهای دستیابی به اطلاعات است، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر و حیاتی به‌نظر می‌رسد و کسانی که به‌عنوان دانش‌آموخته وارد عرصه دانش و پژوهش درباره مهارت شوند، به داشتن توانایی و مهارت‌های لازم در زمینه سواد اطلاعاتی نیاز دارند؛ به‌جای سرمایه‌های عظیم مالی و انسانی که صرف تهیه، خرید، مجموعه‌سازی و سازمان‌دهی انواع مواد و منابع علمی خارجی و داخلی می‌شوند (بختیارزاده، ۲۰۰۲).

سواد اطلاعاتی به‌عنوان مجموعه‌ای از مهارت‌ها با هدف توانایی شناسایی درست منابع اطلاعاتی، دسترسی به آن‌ها و توانایی استفاده هدفمند از آن‌ها، ابزاری برای توانمندی فردی است. دانشجویان به‌سبب ماهیت کاری و ارتباط گسترده با منابع اطلاعاتی و روند شتابان فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی به این ابزار نیازمند هستند؛ از این‌رو، در بخش آموزش عالی، هیئت‌های حرفه‌ای کتابداری و اطلاع‌رسانی ایالت متحده آمریکا (انجمن کتابخانه‌های دانشکده‌ای و تحقیقاتی، ۲۰۰۳) استانداردهایی را برای سنجش میزان سواد اطلاعاتی تعیین کرده‌اند که شامل پنج مؤلفه اصلی است:

۱. توانایی تعیین ماهیت و وسعت اطلاعات موردنیاز؛
۲. توانایی دسترسی مؤثر و کارآمد به اطلاعات موردنیاز؛
۳. توانایی ارزشیابی نقادانه اطلاعات و منابع آن‌ها؛
۴. توانایی به‌کاربردن و استفاده از اطلاعات برای رسیدن به یک منظور خاص؛
۵. توانایی درک و موارد حقوقی و اقتصادی مربوط به استفاده از اطلاعات. داشتن چنین مهارت‌هایی، اولین و مهم‌ترین گام در جهت خلق ایده‌ها و درنهایت کارآفرینی است. با داشتن این مهارت، فرد قادر به دستیابی به دانش جدید و علوم روز دنیا خواهد شد و مهم‌تر آنکه قادر است از میان این میدان وسیع دانش، آن قسمتی از دانش را که بیشتر با نیازهای اطلاعاتی او مرتبط است، استخراج کند. به نقاطضعف، نقاطقوت، فرصت‌ها و کمبودها پی برد و در زمینه‌هایی که کمبود و خلأ دانشی وجود دارد، به ابداع و نوآوری بپردازد و برپایه دانش موجود به ایده‌های جدید برسد. خلق ایده‌های نو، خلق کارها و فعالیت‌های نو را به‌دنبال دارد؛ بنابراین، ایده‌آفرینی و کارآفرینی در نتیجه توانایی احاطه به دانش موجود است که از طریق مهارت‌های سواد اطلاعاتی تسهیل و روزافزون می‌شود و این امر خود نیازمند برخورداری از خلاقیت و نوآوری در درک سواد دانشی و گزینش اطلاعات موردنیاز از میان انبوه اطلاعات موجود است (میرزاصفی و همکاران، ۲۰۱۱).

با توجه به اینکه یاددهی و یادگیری مهم‌ترین فرایند نظام آموزشی است و اساس آن بر ساختن و تبادل اطلاعات است (پیکیانو، ۲۰۰۸)، در نتیجه به‌کارگیری سواد اطلاعاتی در دانشگاه‌ها، میزان فعالیت دانشجویان افزایش می‌یابد و نقش استاد از انتقال‌دهنده اطلاعات به تسهیل‌کننده یادگیری تغییر می‌یابد. از آنجایی که یکی از اصول دانشگاه‌ها اصل فعالیت است، با افزایش یافتن فعالیت

دانشجو، آموزش و یادگیری کارآمد خواهد بود و زمینه بروز و پرورش قابلیت کارآفرینی را برای دانشجویان فراهم می‌آورد.

درمورد مهم‌ترین پژوهش‌های انجام‌شده در این حوزه، میرزاصفی و همکاران (۲۰۱۱) در پژوهش خود با عنوان «رابطه بین سواد اطلاعاتی و قابلیت کارآفرینی دانشجویان دوره‌های تحصیلات تکمیلی دانشگاه اصفهان» نشان دادند که بین میزان سواد اطلاعاتی و قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد. همچنین، نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که قابلیت‌های کارآفرینی بیشترین رابطه را با توانایی ارزیابی نقادانه اطلاعات و کمترین رابطه را با توانایی کاربرد هدفمند اطلاعات داشته است.

نتایج پژوهش، طبرسا، شریفی و حسینی (۲۰۱۶) با عنوان «بررسی تأثیر سواد اطلاعاتی کارکنان بر چابکی سازمان» نشان داد که تأثیر تمامی مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی اعم از تشخیص ماهیت و وسعت اطلاعات، دسترسی مؤثر و کارآمد به اطلاعات، ارزیابی اطلاعات و منابع آن‌ها و تلفیق اطلاعات انتخاب‌شده با دانش قبلی، استفاده از اطلاعات برای رسیدن به منظوری خاص و آشنایی با موارد حقوقی بر چابکی سازمان، به صورت معناداری مثبت ارزیابی می‌شود.

سیامک (۲۰۱۱) پژوهشی درباره آموزش سواد اطلاعاتی و توانایی استفاده از منابع اطلاعاتی مختلف به طور مؤثر، روی دو گروه از دانشجویان انجام داد. نتایج نشان داد که دانشجویان از سواد اطلاعاتی رایانه‌ای مناسب برخوردارند؛ اما آن‌ها به یقین به طور کامل با سواد اطلاعاتی آشنا نیستند و تعداد زیادی از دانشجویان در پژوهش‌های خود به سایت‌ها و مقاله‌هایی با محتوای پایین استناد کرده‌اند. هم‌راستا با نتایج پژوهش وی، ساین (۲۰۱۲) نیز معتقد است بیشتر دانشجویان در حال دور شدن از کتابخانه‌ها و در نظر گرفتن گوگل به عنوان مرجعی برای حل مشکلات خود در زمینه آموزش و یادگیری هستند. همچنین، راه‌هایی دانشجویان از گرایش به گوگل، ارائه دوره‌های آموزشی سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی در همه سطوح آموزش و پرورش است. نتایج پژوهش مادر^۲ (۲۰۱۲) حاکی از آن است که یکی از راه‌های توسعه قابلیت‌های سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی برای دانشجویان دانشگاه‌ها این است که فعالانه و از طریق تولید اطلاعات و توزیع پژوهش‌های خود، در فرایند ارتباطات علمی درگیر شوند و افراد دیگر از طریق یک مخزن سازمانی دیجیتال به تولیدات علمی آن‌ها دسترسی داشته باشند. به علاوه، تیموزیک^۳ (۲۰۱۳) در پژوهشی که با هدف بررسی وضعیت آموزش سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه تایلند از نظر الگوهای تدریس، جزئیات دوره و محتوا، روش تدریس و یادگیری،

---

1. Singh
2. Mader
3. Tuamsuk

ارزیابی یادگیری و نقش کتابخانه‌ها در آموزش سواد اطلاعاتی دانشجویان انجام شد، نشان داد که ۷۰ درصد از این دوره‌ها با استانداردهای سواد اطلاعاتی مطابقت دارند. پترسون^۱ (۲۰۰۹) پژوهشی با عنوان «تجزیه و تحلیل نیازمندی‌ها برای برگزیدن سواد اطلاعاتی برای پژوهش» در دانشگاه دوبلین انجام داد. این پژوهش با هدف پایه‌گذاری سواد اطلاعاتی در بین دانشجویان کارشناسی ارشد انجام شد. یافته‌های این پژوهش نشان داد که اکثر دانشجویان مورد مطالعه در درک سؤال‌های پژوهش و استفاده از فنون جست‌وجوی پیشرفته با مشکلاتی مانند نداشتن اعتماد به نفس روبه‌رو هستند. لازمه مهارت‌های خواندن و نوشتن اطلاعات، به دانستن سواد رایانه‌ای است و بدون مهارت‌های رایانه‌ای، دستیابی به هرگونه استاندارد سواد اطلاعاتی امکان‌پذیر نیست. تریون^۲ (۲۰۰۹) پژوهشی درباره ارزیابی سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان زبان فرانسه در بلژیک انجام داد. نتایج نشان داد که دانشجویان از نظر سواد اطلاعاتی در سطح ضعیفی قرار دارند؛ درحالی‌که در پژوهش چری، دلوار و کای^۳ (۲۰۰۸) که با عنوان «مهارت‌های سواد اطلاعاتی دانشجویان قبل و بعد از آموزش» انجام شد، نتایج نشان داد که گنجاندن آموزش‌های سواد اطلاعاتی در برنامه درسی دانشجویان، ضرورتی برای ارتقای کیفیت دانش دانش‌آموختگان است.

قابلیت کارآفرینی مقوله‌ای فراگیر و جامع است که در سطوح مختلف دانشگاه‌ها و در هر جامعه‌ای مطرح است. با توجه به اینکه دانشجویان یکی از مهم‌ترین اقشار جامعه هستند که در روند توسعه حال و آینده کشور نقش مهمی ایفا می‌کنند، لازم است دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی برای پرورش قابلیت کارآفرینی در دانشجویان به‌عنوان سرمایه‌های بنیادی و باارزش همت کنند و موجب توسعه قابلیت کارآفرینی شوند و به تبع آن، موجب ایجاد زمینه‌های اشتغال‌آفرین و رشد و توسعه اقتصادی شوند؛ از این‌رو، شناسایی عوامل مرتبط با این مشکل می‌تواند در زمینه اشتغال افراد مؤثر باشد. در این مسیر، یکی از مؤلفه‌هایی که می‌تواند قابلیت کارآفرینی دانشگاه‌ها را متأثر کند، توجه به سواد اطلاعاتی دانشجویان است. با توجه به ادبیات و نتایج پژوهش‌های انجام شده در این زمینه می‌توان بیان کرد که سواد اطلاعاتی در خارج از کشور زمینه جذابیت‌های پژوهشی فراوانی را فراهم کرده است؛ اما در ایران به‌طور عام و در حوزه ورزش به‌طور خاص، چندان به آن توجه نشده است؛ بنابراین، با توجه به کمبود پژوهش‌های انجام‌شده در این زمینه در حوزه ورزش، پژوهش حاضر درصدد است علاوه بر ارزیابی سطح سواد اطلاعاتی و قابلیت کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته علوم ورزشی در دانشگاه‌های تهران، به این سؤال بپردازد که چه ارتباطی بین سواد اطلاعاتی و

-
1. Patterson
  2. Thirion
  3. Chery, Delwar & Kaye

قابلیت کارآفرینی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته علوم ورزشی در دانشگاه‌های تهران وجود دارد؟ همچنین، در صورت تأیید ارتباط بین دو متغیر ذکرشده، آیا سواد اطلاعاتی توانایی پیش‌بینی قابلیت کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته علوم ورزشی دانشگاه‌های تهران را دارد؟ در صورت مثبت بودن پاسخ، به‌طور ویژه کدامیک از مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی قابلیت پیش‌بینی قوی‌تری برای قابلیت کارآفرینی دارند؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت و روش، توصیفی-همبستگی است که به‌صورت میدانی انجام شد. جامعه آماری پژوهش حاضر همه دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته علوم ورزشی دانشگاه‌های تهران (تربیت‌مدرس، تهران، علامه طباطبایی، شهید رجایی، شهید بهشتی، الزهرا (س) و خوارزمی) (حدوداً ۱۱۰۰ نفر) بودند. آمار دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته علوم ورزشی دانشگاه‌های تهران با مراجعه پژوهشگر به بخش آموزش این دانشکده‌ها قبل از شروع مرحله جمع‌آوری داده‌ها به‌دست آمد و حدود تقریبی دانشجویان هر دانشکده برای تیم پژوهش، محرز شد. از این تعداد، ۲۷۰ نفر با استناد به جدول کرجسی و مورگان^۱ (۱۹۷۰) و با شیوه طبقه‌ای متناسب با حجم و تصادفی انتخاب شدند. همچنین، برای مقابله با افت بازگشت، ۳۰ نفر به این نمونه اضافه شدند و در مجموع، ۳۰۰ پرسش‌نامه در بین جامعه آماری توزیع شدند که ۲۴۳ پرسش‌نامه سالم و کامل به بازگردانده شدند. در جدول شماره یک، حجم تقریبی دانشجویان هر دانشکده و حجم نمونه موردنیاز هر گروه به تفکیک ارائه شده‌اند.

جدول ۱- حجم جامعه و حجم نمونه موردنیاز پژوهش به تفکیک هر دانشگاه

نام دانشگاه	حجم تقریبی جامعه	حجم نمونه موردنیاز
تربیت‌مدرس	۳۰	۷
تهران	۳۴۰	۸۳
علامه طباطبایی	۲۰۰	۴۹
شهید رجایی	۱۰۰	۲۴
شهید بهشتی	۱۱۰	۲۷
الزهرا (س)	۱۶۰	۳۹
خوارزمی	۲۰۰	۴۹

برای جمع‌آوری اطلاعات در مورد چهارچوب موضوع مورد بررسی، علاوه بر مطالعات کتابخانه‌ای و اینترنتی، از پرسش‌نامه به‌عنوان ابزار اصلی پژوهش استفاده شد. پرسش‌نامه‌های استفاده‌شده در این پژوهش شامل پرسش‌نامه سواد اطلاعاتی انجمن کتابخانه‌های دانشکده‌ای و تحقیقاتی آمریکا (۲۰۰۳) و پرسش‌نامه استاندارد قابلیت کارآفرینی انجمن تحقیقاتی دانشگاه دورهام انگلستان^۱ (۱۹۹۱) بودند. پرسش‌نامه سواد اطلاعاتی دارای ۳۵ سؤال بسته‌پاسخ با مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت (از خیلی کم تا خیلی زیاد) است که سواد اطلاعاتی دانشجویان را در قالب پنج مؤلفه تعیین وسعت و ماهیت اطلاعات، توانایی دسترسی مؤثر به اطلاعات، توانایی ارزیابی نقدانه اطلاعات، توانایی کاربرد هدفمند اطلاعات و توانایی درک موارد حقوقی اقتصادی اطلاعات می‌سنجد. همچنین، پرسش‌نامه قابلیت کارآفرینی شامل ۵۴ سؤال بسته‌پاسخ با مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت (از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) در قالب پنج مؤلفه توفیق‌طلبی، استقلال‌طلبی، خلاقیت، مخاطره‌پذیری و مرکز کنترل است. در پژوهش حاضر پژوهشگر به تعیین روایی و پایایی این دو ابزار اقدام کرد. برای تعیین روایی صوری و محتوایی، پرسش‌نامه‌های ذکرشده در اختیار ۱۱ نفر از اساتید متخصص در حوزه مدیریت ورزشی به‌ویژه اساتید داری سابقه پژوهش در این حوزه قرار گرفتند و اصلاحات مدنظر آنها در پرسش‌نامه‌های پژوهش اعمال شد. همچنین، برای تعیین پایایی، در یک مطالعه مقدماتی^۲، با توزیع پرسش‌نامه‌های حاضر روی ۳۰ نفر از دانشجویان تحصیلات تکمیلی تربیت‌بدنی دانشگاه‌های تهران و از طریق روش آلفای کرونباخ، به‌ترتیب برای پرسش‌نامه‌های سواد اطلاعاتی و قابلیت کارآفرینی ضریب پایایی برابر با ۰/۷۹ و ۰/۸۲ به‌دست آمد که مورد قبول هستند. تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو بخش آمار توصیفی و آمار استنباطی انجام شد. برای سازمان‌دادن، خلاصه‌کردن، طبقه‌بندی نمرات خام و توصیف اندازه‌های نمونه از آمار توصیفی (فراوانی، میانگین، درصدها و انحراف استاندارد) استفاده شد. در بخش آمار استنباطی، برای بررسی و آزمون چگونگی توزیع داده‌ها از آزمون کلموگوروف^۳ و آزمون اسمیرنوف^۳ از روش آماری رگرسیون چندگانه برای بررسی متغیرهای مطالعه و آزمون فرضیه‌های پژوهش استفاده شد.

نتایج

براساس یافته‌های توصیفی به‌دست‌آمده، از مجموع ۲۴۳ نفر افراد شرکت‌کننده در پژوهش حاضر، ۵۰/۲ درصد زن و ۴۹/۸ درصد مرد بودند. ۸۶/۴ درصد از نمونه‌های پژوهش دارای تحصیلات کارشناسی‌ارشد بودند و بیشتر نمونه‌های پژوهش (۵۰/۶ درصد) در دامنه سنی ۲۳ تا ۲۵ سال قرار

-
1. Durham County Council
  2. Pilot Study
  3. Kolmogorov° SmirnovTest

داشتند. تحصیلات پدر و مادر بیشتر نمونه‌های پژوهش زیردیپلم بوده است (به ترتیب ۴۳/۲ و ۵۳/۵ درصد). شغل پدر ۵۰/۶ درصد و شغل مادر ۷۹/۴ درصد از نمونه‌های پژوهش، به ترتیب دولتی و خانه‌دار بوده است. در جدول شماره دو، سایر اطلاعات مربوط به آمار توصیفی متغیرهای جمعیت‌شناختی پژوهش خلاصه شده است.

جدول ۲- توصیف آماری ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه پژوهش

جنسیت	زن	مرد			
	۵۰/۲ درصد	۴۹/۸ درصد			
مقطع تحصیلی	کارشناسی ارشد	دکتری			
	۸۶/۴ درصد	۱۳/۶ درصد			
وضعیت تأهل	مجرد	متأهل			
	۷۰/۸ درصد	۲۸ درصد			
شغل پدر	دولتی	آزاد			
	۴۹/۴	۵۰/۶			
شغل مادر	خانه‌دار	شاغل			
	۷۹/۴ درصد	۲۰/۶ درصد			
سن	۲۳-۲۵ سال	۲۶-۲۹ سال	۳۰-۳۳ سال	بالتر از ۳۳ سال	
	۵۰/۶ درصد	۳۱/۷ درصد	۹/۹ درصد	۷/۸ درصد	
تحصیلات پدر	زیردیپلم	دیپلم	کارشناسی	کارشناسی ارشد	دکتری
	۴۳/۲ درصد	۳۲/۱ درصد	۲۱ درصد	۱/۶ درصد	۱/۲ درصد
تحصیلات مادر	زیردیپلم	دیپلم	کارشناسی	کارشناسی ارشد	دکتری
	۵۳/۵ درصد	۳۳/۷ درصد	۱۱/۱ درصد	۱/۶ درصد	۰ درصد
رشته تحصیلی	مدیریت ورزشی	رفتار حرکتی	آسیب‌شناسی	بیومکانیک	فیزیولوژی عمومی
	۳۰/۹ درصد	۳۱/۷ درصد	۸/۶ درصد	۱/۲ درصد	۲/۵ درصد

برای بررسی چگونگی توزیع داده‌ها و تعیین نوع آزمون مورد استفاده، از آزمون کلموگروف-اسمیرنوف استفاده شد. براساس نتایج به دست آمده از اجرای این آزمون که در جدول شماره سه ارائه شده است، به دلیل اینکه سطح معناداری تمامی متغیرها و مؤلفه‌های پژوهش بیشتر از ۰/۰۵ = است، توزیع همه داده‌ها طبیعی است؛ بنابراین، برای بررسی فرضیه‌های آماری مربوط به آن‌ها از آزمون‌های پارامتری استفاده شد.

جدول ۳- نتایج آزمون کلموگروف-اسمیرنوف برای تعیین طبیعی بودن توزیع داده‌ها

متغیر	سطح معناداری	متغیر	سطح معناداری	نتیجه آزمون
قابلیت کارآفرینی	۰/۲۲۷	سواد اطلاعاتی	۰/۴۹۳	توزیع داده‌ها طبیعی است.
توفیق طلبی	۰/۰۹۱	توانایی تعیین وسعت و ماهیت اطلاعات	۰/۱۷۱	توزیع داده‌ها طبیعی است.
استقلال طلبی	۰/۱۹۱	توانایی دسترسی مؤثر به اطلاعات	۰/۰۸۳	توزیع داده‌ها طبیعی است.
خلاقیت	۰/۰۷۴	توانایی ارزیابی نقادانه اطلاعات	۰/۰۷۷	توزیع داده‌ها طبیعی است.
مخاطره‌پذیری	۰/۰۸۷	توانایی کاربرد هدفمند اطلاعات	۰/۰۹۳	توزیع داده‌ها طبیعی است.
مرکز کنترل	۰/۰۷۹	توانایی درک موارد حقوقی و اقتصادی اطلاعات	۰/۱۶۱	توزیع داده‌ها طبیعی است.

برای تعیین وضعیت سواد اطلاعاتی و قابلیت کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته علوم ورزشی دانشگاه‌های تهران، از آزمون تی تک‌نمونه‌ای استفاده شد. براساس نتایج به‌دست‌آمده از اجرای این آزمون که در جدول شماره چهار ارائه شده است، با توجه به میزان t و $p < ۰/۰۵$ می‌توانیم بیان کنیم که سواد اطلاعاتی و قابلیت کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته علوم ورزشی دانشگاه‌های تهران با توجه به معیار تعیین‌شده (میانگین نمره سه از دیدگاه متخصصان برای وضعیت متوسط) برای مقایسه با میانگین حاصل از نمونه‌های پژوهش، از وضعیت مطلوبی برخوردار است و مقدار آن بیشتر از حد متوسط است.

جدول ۴- نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای تعیین وضعیت سواد اطلاعاتی و قابلیت کارآفرینی دانشجویان

ارزش آزمون = ۳					
متغیر	میانگین و انحراف معیار	T	درجه آزادی	سطح معناداری	میانگین تفاوت‌ها
سواد اطلاعاتی	۰/۴۶۵۴۱ ع ۳/۵۶۲۰	۱۸/۸۲۵	۲۴۲	۰/۰۰۱	۰/۵۶۲۰۴
قابلیت کارآفرینی	۰/۲۳۹۰۱ ع ۳/۲۱۷۲	۱۴/۱۶۷	۲۴۲	۰/۰۰۱	۰/۲۱۷۲۲

برای تعیین ارتباط بین سواد اطلاعاتی و قابلیت کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته علوم ورزشی دانشگاه‌های تهران، از آزمون آماری رگرسیون چندگانه استفاده شد.

جدول ۵- خلاصه مدل رگرسیون چندگانه برای تعیین ارتباط «سواد اطلاعاتی» با «قابلیت کارآفرینی»

مدل	آر	مجذور آر	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای معیار تخمین
۱	۰/۲۸۴	۰/۰۸۰	۰/۰۶۱	۰/۲۳۱۶۰

جدول ۶- رگرسیون چندگانه برای تعیین ارتباط «سواد اطلاعاتی» با «قابلیت کارآفرینی»

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	میزان اف	سطح معناداری
رگرسیون	۱/۱۱۲	۵	۰/۲۲۲	۴/۱۴۶	۰/۰۰۱
باقیمانده	۱۲/۷۱۳	۲۳۷	۰/۰۵۴		
کل	۱۳/۸۲۵	۲۴۲			

با توجه به نتایج ارائه شده در جداول شماره پنج و شش با تأکید بر میزان F به دست آمده، می توان مطرح کرد که ارتباط معناداری بین «سواد اطلاعاتی» و «قابلیت کارآفرینی» در سطح $0.05 =$ مشاهده می شود؛ از این رو، برای شناسایی و تبیین ضرایب رگرسیون ضروری است جدول ضرایب رگرسیون ارائه شوند.

جدول ۷- ضرایب رگرسیون مرتبط با جدول ۶

متغیر ملاک	متغیرهای مدل	ارزش بی	بنا	تی	سطح معناداری
قابلیت کارآفرینی	وسعت و ماهیت اطلاعات	-۰/۰۲۹	-۰/۰۷۱	-۰/۷۴۸	۰/۴۵۵
	دسترسی مؤثر به اطلاعات	۰/۰۷۸	۰/۱۹۳	۲/۲۰۴	۰/۰۲۹
	ارزیابی نقادانه اطلاعات	-۰/۰۵۹	-۰/۱۴۲	-۱/۳۶۲	۰/۱۷۴
	کاربرد هدفمند اطلاعات	۰/۱۲۷	۰/۳۳۰	۳/۵۱۲	۰/۰۰۱
	درک موارد حقوقی و اقتصادی اطلاعات	-۰/۰۲۹	-۰/۰۸۱	-۱/۱۵۲	۰/۲۵۱

بر اساس نتایج ارائه شده در جدول شماره هفت و بر مبنای ضرایب رگرسیون چندگانه به دست آمده به روش ورود هم زمان، $\{R^2 = 0.080, F = 4.146, P < 0.05\}$ ، تمامی ابعاد سواد اطلاعاتی در معادله رگرسیون وارد شده اند. همچنین، بر اساس ضرایب بتای به دست آمده در معادله رگرسیون چندگانه، دو مؤلفه «توانایی دسترسی مؤثر به اطلاعات» و «توانایی کاربرد هدفمند اطلاعات» تنها نقش را در پیش بینی معنادار قابلیت کارآفرینی داشته اند ($P < 0.05$)؛ در حالی که سه مؤلفه «توانایی درک وسعت و ماهیت اطلاعات»، «توانایی ارزیابی نقادانه اطلاعات» و «توانایی درک موارد حقوقی و اقتصادی اطلاعات» توانایی پیش بینی معناداری برای قابلیت کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته علوم ورزشی دانشگاه های تهران نداشته اند ($P > 0.05$).

در ادامه، متغیرهای پژوهش در نرم‌افزار لیزرل^۱ ۸,۸ بررسی شدند و شاخص‌های نیکویی برازش و خطاهای اندازه‌گیری مربوط به آن‌ها به دست آمدند. در این زمینه، از سه شاخص متفاوت استفاده شد. با تأکید بر تمامی این سه شاخص، مدل ذکر شده از برازش مطلوبی برخوردار است و کارایی بالایی در توصیف روابط بین متغیرها دارد. جدول شماره هشت معرف شاخص‌های مرتبط با برازش مدل پژوهشگر است.

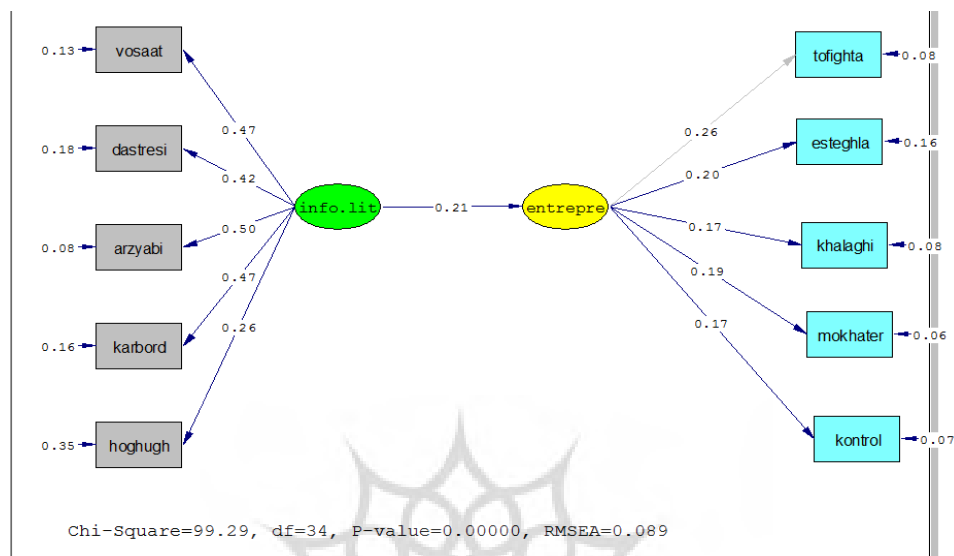
جدول ۸- شاخص‌های برازش مدل

تفسیر	میزان	شاخص برازش
برازش مطلوب	۲/۹۲	X ² /df
برازش مطلوب	۰/۰۰۰	سطح معناداری ^۲
برازش مطلوب	۰/۹۲	شاخص نیکویی برازش ^۳
برازش مطلوب	۰/۹۲	شاخص برازش تطبیقی ^۴
برازش مطلوب	۰/۰۸۹	ریشه میانگین مربعات خطای برآورد ^۵
برازش مطلوب	۰/۶۷	شاخص مقتصد هنجار شده ^۶

همان‌طور که نتایج ارائه شده در جدول شماره هشت نشان می‌دهد، با در نظر گرفتن شاخص‌های برازش مدل در سه دسته شاخص‌های مطلق، تطبیقی و مقتصد، مدل پژوهش از برازش مطلوبی برخوردار است و نشان‌دهنده تأیید مدل پژوهش است. در نهایت، مدل نهایی پژوهش به صورت زیر است:

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

1. LISREL
2. P value
3. GFI
4. CFI
5. RMSEA
6. PNFI

شکل ۱- مدل نهایی پژوهش

علاوه بر اینکه مدل نظری برآزش از مفروض‌های تجربی- نظری مناسبی برخوردار بود، سواد اطلاعاتی با ضریب مسیر $pc = 0/21$ بر قابلیت کارآفرینی اثرگذار است. در اثرگذاری سواد اطلاعاتی بر قابلیت کارآفرینی، به ترتیب توانایی ارزیابی نقادانه اطلاعات با بار عاملی $0/50$ ، تعیین وسعت و ماهیت اطلاعات و نیز توانایی کاربرد هدفمند اطلاعات با بار عاملی $0/47$ ، توانایی دسترسی مؤثر به اطلاعات با بار عاملی $0/42$ و توانایی درک موارد حقوقی اقتصادی اطلاعات با بار عاملی $0/26$ نقش داشتند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر، تعیین ارتباط بین سواد اطلاعاتی و قابلیت کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته علوم ورزشی دانشگاه‌های تهران بود. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که ارتباط مثبت و معناداری بین «سواد اطلاعاتی» و «قابلیت کارآفرینی» وجود دارد. نتایج به دست آمده در این بخش از پژوهش، علاوه بر تأیید نتایج پژوهش‌های قبلی انجام شده توسط پژوهشگرانی چون میرزاصفی و همکاران (۲۰۱۱)، پیترسون (۲۰۰۹) و تریون (۲۰۰۹) حاکی از آن است که هرچه سواد اطلاعاتی دانشجویان بیشتر باشد، قابلیت آن‌ها در پرداختن به قابلیت‌های کارآفرینانه بیشتر می‌شود. همچنین، نتایج پژوهش‌های گذشته نشان داده است که سواد اطلاعاتی و قابلیت کارآفرینی بر عملکرد دانشجویان تأثیر می‌گذارند. به عبارت دیگر، با افزایش سواد اطلاعاتی دانشجویان، قابلیت کارآفرینی آن‌ها نیز افزایش می‌یابد (میرزاصفی و همکاران، ۲۰۱۱).

در توجیه نتایج به‌دست‌آمده حاضر باید گفت که کارآفرینی به مفهوم فرصت‌ها، با تلاش و پشتکار بسیار و همراه با پذیرش خطرهای مالی، روانی و اجتماعی است (هیسریچ و پیترز، ۲۰۰۲). بهره‌گیری از فرصت‌ها، در درجه اول مستلزم شناخت فرصت‌ها و در درجه دوم، مستلزم شناخت ویژگی‌ها و مهارت‌های موردنیاز برای استفاده از این فرصت‌ها است و این شناخت و آگاهی مستلزم کسب اطلاعات است. سواد اطلاعاتی به‌عنوان ابزار دستیابی به دانش و اطلاعات، در شناخت فرصت‌ها و بهره‌گیری از آن‌ها به کارآفرینان کمک شایانی می‌کند و این نقطه اشتراک سواد اطلاعاتی و کارآفرینی است. به اعتقاد پژوهشگران این حوزه، قابلیت کارآفرینی به سواد اطلاعاتی افراد بستگی دارد؛ درحالی‌که برخی مؤسسات آموزشی از پیامدهایی واقعی که ممکن است سواد اطلاعاتی داشته باشد، آگاه نیستند؛ بنابراین، داشتن سواد اطلاعاتی که در واقع شناخت ابزارهای دستیابی به اطلاعات است، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر و حیاتی به‌نظر می‌رسد و کسانی که به‌عنوان دانش‌آموخته وارد عرصه دانش و پژوهش می‌شوند، به داشتن توانایی و مهارت‌های لازم در زمینه سواد اطلاعاتی نیاز دارند؛ به‌جای سرمایه‌های عظیم مالی و انسانی که صرف تهیه، خرید، مجموعه‌سازی و سازماندهی انواع مواد و منابع علمی خارجی و داخلی می‌شوند (بختیارزاده، ۲۰۰۲). همچنین، با توجه به یافته‌های پژوهش و ضرایب رگرسیون چندگانه به‌دست‌آمده با روش ورود هم‌زمان، در بین مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی، دو مؤلفه «توانایی دسترسی مؤثر به اطلاعات» و «توانایی کاربرد هدفمند اطلاعات» با توجه به ضرایب بتای خود بیشترین نقش را در پیش‌بینی معنادار قابلیت کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته علوم ورزشی دانشگاه‌های تهران داشته‌اند؛ اما سه مؤلفه «توانایی درک وسعت و ماهیت اطلاعات»، «توانایی ارزیابی نقادانه اطلاعات» و «توانایی درک موارد حقوقی و اقتصادی اطلاعات»، توانایی پیش‌بینی معناداری برای قابلیت کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته علوم ورزشی دانشگاه‌های تهران نداشته‌اند که از این منظر، نتایج این پژوهش با نتایج مطالعه میرزاصفی و همکاران (۲۰۱۱) همسو نیست و آن را تأیید نمی‌کند.

ضرایب بتا بدین معنا است که به‌ازای یک واحد تغییر در هر کدام از مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی، به مقدار ضریب بتای همان مؤلفه، در قابلیت کارآفرینی تغییر ایجاد می‌شود؛ به‌این ترتیب، محاسبه ابعاد قابلیت کارآفرینی در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته علوم ورزشی دانشگاه‌های تهران بیانگر وزن و اهمیت زیاد دو مؤلفه «توانایی دسترسی مؤثر به اطلاعات» و «توانایی کاربرد هدفمند اطلاعات» در مقایسه با سایر مؤلفه‌ها است. این نتایج نشان می‌دهد که برای ارتقای سطح قابلیت کارآفرینی در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته علوم ورزشی دانشگاه‌های تهران، لازم است به دو مؤلفه یادشده توجه ویژه شود و این نشان‌دهنده ضرورت توجه هرچه‌بیشتر مدیران و

دست‌اندرکاران حوزهٔ تعلیم و تربیت و وزارت علوم به این دو مؤلفه برای دستیابی به سطوح بالایی از قابلیت کارآفرینی در بین دانشجویان است.

در تبیین نتایج حاصل از این بخش از پژوهش و نقش معنادار مؤلفهٔ «توانایی دسترسی مؤثر به اطلاعات» می‌توان گفت که در جامعهٔ کنونی، بهترین و جامع‌ترین اطلاعات در هر زمینه‌ای می‌تواند در کوتاه‌ترین مدت در دسترس همگان قرار گیرد؛ اما دسترسی به این اطلاعات نیازمند داشتن مهارت است. دسترسی مؤثر و کارآمد به اطلاعات موردنیاز با صرف حداقل زمان و هزینه، یک مهارت ارزشمند و اساسی برای کارآفرینان است و بدون داشتن سواد اطلاعاتی این امر غیرممکن است. اصولاً توانایی دسترسی مؤثر به اطلاعات با مهارت‌هایی مانند استفاده از روش‌های مختلف و متنوع برای کسب اطلاعات و نیز تشخیص کاستی‌های احتمالی موجود در اطلاعات همراه است. این مهارت به فرد کارآفرین در جمع‌آوری و کاربرد مؤثر اطلاعات کمک می‌کند.

یکی دیگر از مؤلفه‌های اساسی سواد اطلاعاتی که در پژوهش حاضر نقشی اساسی در تبیین قابلیت کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشتهٔ علوم ورزشی دانشگاه‌های تهران داشت، «توانایی کاربرد هدفمند اطلاعات» است. کاربرد هدفمند اطلاعات به معنای به‌کارگیری اطلاعات برای رسیدن به یک هدف از قبیل تعیین‌شده و مشخص است. بی‌هدفی و سرگردانی در هنگام جست‌وجوی اطلاعات سبب می‌شود افراد بین دریای وسیعی از اطلاعات قرار گیرند که دقیقاً نمی‌دانند کدام دسته از اطلاعات که همگی به یک موضوع تعلق دارند، می‌تواند به پژوهش و هدف آن‌ها کمک کند (نظری، ۲۰۰۵). کاربرد هدفمند اطلاعات با مهارت‌هایی مانند توانایی استفاده از مآخذ و مراجع مختلف، جست‌وجوی اطلاعات خاص و نیز به‌کاربردن دانش و تجربه‌های قبلی برای خلق یک محصول جدید ارزیابی می‌شود. توانایی استفاده از مراجع و مآخذ مختلف این امکان را به فرد کارآفرین می‌دهد که دیدگاه جامعی نسبت به موضوعی که تمایل به کسب و کار در آن دارد، پیدا کند و درمورد آن اطلاعات به‌دست آورد و دیدگاه صاحب‌نظران مختلف را مقایسه و بررسی کند؛ در نتیجه، می‌تواند اطلاعات کسب‌شده را به‌صورت هدفمند به‌کار گیرد؛ زیرا، به درک روشنی از مسئله رسیده است. از مهارت‌های دیگر مربوط به کاربرد هدفمند اطلاعات، استفاده از تجربه‌های قبلی برای خلق یک محصول جدید است؛ بدین‌معناکه فرد با استفاده از دانشی که دربارهٔ مطلب یا موضوعی به‌دست می‌آورد، بتواند یک محصول جدید را خلق کند. این محصول جدید می‌تواند در قالب یک محصول اقتصادی و راه‌حل ابتکاری و جدید برای حل یک مشکل باشد.

درمورد مؤلفهٔ «توانایی درک وسعت و ماهیت اطلاعات» باید گفت که فرد با سواد اطلاعاتی نیاز به اطلاعات را مشخص می‌کند و به‌صراحت بیان می‌کند، انواع و اقسام مختلف منابع بالقوهٔ اطلاعاتی را می‌شناسد، منابع و مآخذ فراهم‌کردن اطلاعات موردنیاز را می‌سنجد و ماهیت و میزان اطلاعات

موردنیاز را ارزیابی مجدد می‌کند (سان، ۲۰۰۲). به اعتقاد قاسمی و دیانی (۲۰۰۷)، توانایی تعیین وسعت و ماهیت اطلاعات موردنیاز نقشی اساسی در تقویت قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان ایفا می‌کند. این مهارت گام اولیه و اساسی در دستیابی به اطلاعات به‌شمار می‌آید. توانایی تعیین وسعت و ماهیت اطلاعات در قالب مهارت‌هایی مانند توانایی استفاده از منابع پژوهشی الکترونیک، توانایی تلفیق اطلاعات موجود با افکار و تجربه‌های قبلی و نیز تسلط به زبان انگلیسی به عنوان زبان بین‌المللی تعریف می‌شود (انجمن کتابخانه‌های دانشکده‌ای و تحقیقاتی، ۲۰۰۳). توانایی در استفاده پیشرفته از منابع پژوهشی الکترونیک باعث می‌شود فرد کارآفرین بتواند به اطلاعات جدید دست یابد؛ زیرا، مجله‌ها و اطلاعات به‌روز دنیا اغلب در منابع پژوهشی الکترونیک و سایت‌های تخصصی موجودند. دارا بودن این مهارت‌ها فرد را در تطبیق با شرایط یاری می‌دهد (میرزاصفی و همکاران، ۲۰۱۱).

همسو با نتایج پژوهش حاضر، در پژوهش قاسمی (۲۰۰۶) نیز دانشجویان پزشکی به ضعف نسبی خود در تشخیص ماهیت و گستره اطلاعات موردنیاز و تعیین نیاز اطلاعاتی خود اذعان داشتند. حجم عظیمی از اطلاعات در حوزه منابع اینترنتی و آنلاین نهفته است (اعظمی و صالحی‌نیا، ۲۰۱۴) و کسب اطلاعات از طریق سایت‌های تخصصی مستلزم تسلط به زبان انگلیسی است (میرزاصفی و همکاران، ۲۰۱۱)؛ بنابراین، به‌نظر می‌رسد که نتایج به‌دست‌آمده در پژوهش حاضر به‌دلیل آشنایی ناکافی دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته علوم ورزشی دانشگاه‌های تهران با مهارت‌های اطلاع‌یابی، اینترنت و پایگاه‌های اطلاعاتی، مهارت کافی نداشتن آن‌ها در استفاده از رایانه و نرم‌افزارها و تسلط نداشتن به زبان انگلیسی است؛ از این‌رو، لازم است کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی در زمینه مهارت‌های ذکرشده برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته علوم ورزشی دانشگاه‌های تهران برگزار شوند.

در مورد فقدان توانایی پیش‌بینی معنادار مؤلفه «توانایی ارزیابی نقادانه اطلاعات» برای قابلیت کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته علوم ورزشی دانشگاه‌های تهران باید گفت که به‌طور قطع، هدف اصلی هر مؤسسه آموزش عالی تربیت فراگیرانی است که دارای قابلیت‌ها و توانایی‌های ذهنی استدلال و تفکر انتقادی باشند و همچنین، این فراگیران بعد از فراغت از تحصیل، قادر به یادگیری مستقل در تمام عمرشان باشند (مؤمنی، ولی‌زاده و قربانی، ۲۰۱۴). فرد باسواد اطلاعاتی عقاید اصلی جمع‌آوری‌شده از منابع گوناگون را خلاصه می‌کند، ملاک‌هایی را برای ارزشیابی اطلاعات و منابع آن‌ها به‌کار می‌برد، برای ایجاد مفاهیم جدید آرای اصلی را با یکدیگر تلفیق می‌کند، دانش جدید را با دانش قبلی مقایسه می‌کند تا به تناقض‌ها، ارزش‌های افزایش‌یافته و

دیگر ویژگی‌های اطلاعات پی ببرد؛ تأثیرگذاری معلومات جدید بر نظام ارزش افزوده را مشخص می‌کند و اقداماتی برای سازمان‌دهی آن‌ها انجام می‌دهد و در نهایت، به درک و تفسیر اطلاعات از طریق گفت‌وگو با افراد دیگر، متخصصان موضوع، افراد باتجربه و استادکاران اعتبار می‌بخشد (سان، ۲۰۰۲). مؤلفه «توانایی ارزیابی نقادانه اطلاعات» نیز با مهارت‌هایی مانند توانایی بررسی و مقایسه اطلاعات گرفته‌شده از منابع مختلف برای تعیین اعتبار و درستی و نادرستی اطلاعات، تشخیص تقلب و دستکاری در اطلاعات، توانایی تحلیل و بررسی دیدگاه‌های مختلف و متناقض همراه است. مجموعه این مهارت‌ها به فرد کارآفرین امکان می‌دهد که از درستی و قابلیت کاربرد درست اطلاعات اطمینان حاصل کند (میرزاصفی و همکاران، ۲۰۱۱). با افزایش توانایی ارزیابی نقادانه اطلاعات، قابلیت‌های کارآفرینی افراد نیز افزایش می‌یابد. اطلاعات هنگامی می‌تواند مفید باشد و افراد را در کسب‌وکار خویش موفق کند که درست و معتبر باشد. اطلاعات غلط و نامعتبر نه تنها کمکی به افراد نمی‌کند و درک روشنی در خصوص فرایند کسب‌وکار ارائه نمی‌دهد، بلکه آنان را در مسیر حرکت خود گمراه می‌کند (سالاری و حسن‌آبادی، ۲۰۰۴)؛ از این رو، با توجه به فقدان قابلیت پیش‌بینی معنادار مؤلفه «توانایی ارزیابی نقادانه اطلاعات» برای قابلیت کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته علوم ورزشی دانشگاه‌های تهران، به نظر می‌رسد این دانشجویان علاوه بر اینکه نمی‌توانند اطلاعات مورد استفاده در منابع مختلف را با یکدیگر مقایسه کنند تا از درستی، نادرستی و دقت آن‌ها اطلاع یابند، در تشخیص موارد تقلب و دستکاری در منابع و مأخذ استفاده‌شده در رشته علوم ورزشی توانایی کافی ندارند و نمی‌توانند نقایص احتمالی موجود در اطلاعات را مشخص کنند و دیدگاه‌های متناقض موجود در اطلاعات را تشخیص دهند. نتیجه حاصل شده در این بخش از پژوهش با نتایج پژوهش رحیمی، یزدخواستی و فیضی (۲۰۱۴) هم‌راستا نیست. با توجه به نتایج به دست آمده در مورد این مؤلفه، لازم است مسئولان دانشکده‌های علوم ورزشی دانشگاه‌های تهران با اتخاذ تدابیر ویژه، علاوه بر ارتقای سطح وسعت و عمق اطلاعات دانشجویان تحصیلات تکمیلی علوم ورزشی، زمینه اطلاع از درستی یا نادرستی این اطلاعات را فراهم آورند. در این راستا، می‌توان با برگزاری کارگاه‌های تخصصی در مورد حوزه‌های مختلف رشته علوم ورزشی زمینه تحقق هرچه بیشتر این هدف فراهم آورد.

در مورد فقدان توانایی پیش‌بینی معنادار مؤلفه «توانایی درک موارد حقوقی و اقتصادی اطلاعات» برای قابلیت کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته علوم ورزشی دانشگاه‌های تهران، باید گفت که درک موارد حقوقی و اقتصادی مربوط به کاربرد اطلاعات از ملزومات اساسی استفاده از اطلاعات است. بدون درک این موارد، استفاده از اطلاعات جنبه غیراخلاقی و غیرعلمی می‌یابد (سالاری و حسن‌آبادی، ۲۰۰۴). اطلاع از قوانین و اصول حقوقی و اخلاقی مربوط به استفاده از

اطلاعات باعث می‌شود که استفاده از اطلاعات در چهارچوب‌های قانونی و اخلاقی خود صورت گیرد. رعایت این قوانین سبب می‌شود که قضاوت درباره‌ی درستی یا نادرستی اطلاعات نیز آسان‌تر شود. آگاهی از این قوانین و حقوق باعث استفاده‌ی بهتر و درست‌تر از اطلاعات و در نتیجه، افزایش قابلیت‌های کارآفرینی می‌شود (میرزاصفی و همکاران، ۲۰۱۱). همچنین، به اعتقاد سان (۲۰۱۳)، فرد باسواد اطلاعاتی به بسیاری از مسائل اخلاقی، قانونی، اجتماعی و اقتصادی که اطلاعات و فناوری اطلاعاتی را احاطه می‌کنند، واقف است. چنین فردی از قوانین، مقررات، آیین‌نامه‌های سازمانی، ضوابط مربوط به دستیابی به منابع اطلاعاتی و استفاده از آن‌ها پیروی می‌کند و هنگام تبادل محصول یا عمل، به استفاده از منابع اطلاعاتی نیاز دارد.

از این رو، با توجه به نتایج به‌دست‌آمده در مورد این مؤلفه، به نظر می‌رسد که دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته‌ی علوم ورزشی دانشگاه‌های تهران به‌خوبی از قوانین و مقررات حقوقی حاکم بر استفاده و کاربرد اطلاعات مطلع نیستند و نسبت به آن‌ها آگاهی کافی ندارند. نتیجه‌ی به‌دست‌آمده در این بخش از پژوهش حاضر با نتایج مطالعات اشرفی، رضانی، آقاجانی و کاظم‌پور (۲۰۱۳) و رحیمی و یزدخواستی و فیضی (۲۰۱۴) همسو نیست. اشرفی‌ریزی و همکاران (۲۰۱۳) پژوهشی روی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اصفهان انجام دادند. آن‌ها به این نتیجه رسیدند که دانشجویان این دانشگاه علاوه بر استفاده از تولیدات علمی دیگران و رعایت امانت‌داری در نقل مطالب دیگران، به استفاده‌ی همراه با مسئولیت از رسانه‌ها، احترام به قوانین و مقررات رسانه‌ها، توجه به حریم خصوصی افراد در رسانه‌ها و نیز دسترسی به منابع اطلاعاتی به‌صورت قوانین اهمیت می‌دهند. رحیمی و همکاران (۲۰۱۴) پژوهشی روی دبیران دبیرستان‌های عادی و هوشمند شهر کاشان انجام دادند. نتایج نشان داد که وضعیت دبیران در بعد توانایی درک حقوقی و اقتصادی اطلاعات در حد مطلوب است و آن‌ها درکی که از سرقت ادبی دارند در اقدامات خود نشان می‌دهند و اثری را که منتسب به دیگران است به‌عنوان اثر خود عرضه نمی‌کنند. همچنین، آن‌ها متن، داده، تصویر و صدا را به‌صورت قانونی کسب، ذخیره و منتشر می‌کنند و مطالبی را که در آینده بنا به مناسبت نقل‌قول خواهند شد، به‌طور دقیق مشخص می‌کنند تا علاوه بر رعایت امانت در نقل قول، از تداخل تعبیر خود با آن‌ها جلوگیری شود. آن‌ها رسم امانت‌داری را در استفاده از منابع اطلاعاتی، تجهیزات، سامانه‌ها و امکانات حفظ می‌کنند، آیین‌نامه‌هایی که درباره‌ی دسترسی به منابع اطلاعاتی تدوین شده است رعایت می‌کنند، برای نتیجه‌ی پژوهش، انواع برنامه‌های کاربردی فناوری اطلاعات را به‌کار می‌گیرند، یادداشت‌هایی را که به‌مجاز استفاده از موارد دارای کپی‌رایت مربوط هستند، ذکر می‌کنند و موضوع‌های مرتبط با سانسور و آزادی بیان را می‌شناسند. در مطالعه‌ی سیامک، علی‌پور و خالقی (۲۰۱۳) که در زمینه‌ی سنجش سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم انجام شد، نتایج حاکی

از آن بود که این دانشجویان پایین‌ترین نمره را در مؤلفه درک موضوع‌های اقتصادی، حقوقی و اجتماعی مربوط به دسترسی و استفاده از اطلاعات کسب کرده‌اند. قاسمی (۲۰۰۶) در مورد دانشجویان تحصیلات تکمیلی به این نتیجه رسید که دانشجویان به حقوق معنوی مرتبط با منابع اطلاعاتی توجه اندک دارند. وی چنین نتیجه‌گیری کرد که این بی‌توجهی شاید به دلیل عضو نبودن ایران در پیمان‌های بین‌المللی حق مؤلف یا در محدودیت دسترسی پژوهشگران ایرانی به منابع علمی (به‌ویژه منابع غیررایگان) باشد.

در نهایت، با توجه به نقش معنادار دو مؤلفه «توانایی دسترسی مؤثر به اطلاعات» و «توانایی کاربرد هدفمند اطلاعات» در پیش‌بینی قابلیت کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته علوم ورزشی دانشگاه‌های تهران، لازم است برای گسترش قابلیت‌های کارآفرینانه در دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته علوم ورزشی دانشگاه‌های تهران به این دو مؤلفه توجه ویژه شود. برای دستیابی به این هدف، در مورد مؤلفه «توانایی دسترسی مؤثر به اطلاعات» لازم است مسیرهای مختلف دسترسی هرچه بیشتر دانشجویان به اطلاعات مربوط به کسب و کارهای ورزشی از طرف وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت ورزش و جوانان، وزارت کار و امور اجتماعی و سایر نهادها و سازمان‌های مسئول در اختیار دانشجویان قرار گیرد و با برگزاری جلسه‌های مشاوره، کاستی‌ها و نقایص دانشی موجود در این زمینه از ذهن دانشجویان برطرف شود. همچنین، در مورد مؤلفه «توانایی کاربرد هدفمند اطلاعات» لازم است برای ارائه اطلاعات ویژه به دانشجویان علاقه‌مند به کارآفرینی در حوزه ورزش، کارگروه‌های تخصصی کارآفرینی و اشتغال در دانشکده‌های علوم ورزشی تشکیل شوند تا علاوه بر ارائه اطلاعات تخصصی به افراد کارآفرین ورزشی، اطلاعات ذهنی آن‌ها پالایش شود. و همچنین، مسیرهای دستیابی هرچه بهتر آن‌ها به فعالیت‌های کارآفرینانه بیش‌ازپیش روشن و مشخص شود تا علاوه بر استفاده از دانش و تجربه‌های دانشجویان علاقه‌مند، از به‌هدر رفتن اطلاعات ذهنی و فکری خلاقانه دانشجویان کارآفرین جلوگیری شود.

منابع

1. Ahmadpour Dariani, M., & Moghimi, M. (2006). The basics of entrepreneurship. Tehran: Farandish Publishing. (Persian).
2. Ashrafi, H., Ramezani, A., Aghagani, H., & Kazempour, Z. (2013). Studying the media and information literacy of students of medical sciences Isfahan University. Quarterly Journal of Information Systems and Services, 2(6), 17-34. (Persian).
3. Association of Library and Research Faculties. (2003). Guidelines for educational programs in college libraries. (A. H. Ghasemi & F. Danesh, translators). Available at: http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/standards/is_al_farsi.pdf. (30 Dec 2015).

4. Azami, Z., & Salahinia, H. (2014). The information literacy status of students at the faculty of management and information science of medical sciences Tehran University. *Journal of Medical Education*, 14(7), 633-640. (Persian).
5. Bakhtiarzade, A. (2002). Studying the information literacy of Alzahra university students. (Unpublished master's thesis). Iran University of medical sciences, Tehran. (Persian).
6. Bardestani, M. (2004). Studying the information literacy of students at Shahid Chamran university of Ahvaz in teaching users and developing information literacy in libraries and information centers (proceedings of the conference). Paper presented at Organization of libraries, Museums and Astan Qods Razavi Documentation Centers, Mashhad. (Persian).
7. Bawden, D. (2001). Information and digital literature, a review of concepts. Available at: http://gti.edcs.um.es.8080/jgomes/hei/intt_anet/bawden_pdf (21 September 2012).
8. Chery, P., Delwar, H., & Kaye, C. (2008). Nursing students' information literacy skills prior to and after information literacy instruction. Paper presented at the 5th International Lifelong Learning Conference: Reflecting on successes and framing futures, 16-19 Jun 2008, Yeppoon, Australia. Available at: http://eprints.Usq.Edu.Au/1/4182/Perrin_Hossain_Cumming.Pdf (25 Aug 2016).
9. Durham County Council, (2006), Available at: <http://www.durham.gov.uk/durhamcc/usp.nsf/pws/2C2D45476FC3E94E80256CC5004EEC2A?opendocument,06/04/2006>.
10. Ghasemi, A. (2006). Study of the information literacy status of graduate students and their compliance with ACRL information literacy standards. (Unpublished doctoral dissertation). Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad. (Persian).
11. Ghasemi, A., & Diani, M. H. (2007). Standardization of information literacy capabilities for Iranian university community. *Journal of Faculty of Educational Sciences and Psychology*, 8(3), 75-98. (Persian).
12. Hisrich, R. D., & Peters, M. (2002). *Entrepreneurship* (6th ed.). Boston: McGraw-Hill.
13. <https://www.tasnimnews.com/fa/news>
14. Krejcm, R., Morgan, D. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and psychological measurement*, 30, 607-610.
15. Mader, S. (2012). Transforming students into scholars: Creating MIL competencies through communicating research. Paper presented at the International Conference on Media and Information Literacy for Knowledge Societies, Moscow, Russian Federation.
16. Mirzasafi, A., Rajaeipour, S., & Gamshidian, A. (2011). The relationship between information literacy and entrepreneurship capacity of graduate students of Isfahan University. (Unpublished master's thesis). Isfahan University, University. (Persian).
17. Momeni, M., Valizade, S., & Ghorbani, R. (2014). Study of information literacy among students of medical sciences Semnan University, *Koomesh*, 15(4), 502-510. (Persian).

18. Mueller, S. L., & Thomas, A. (2001). Culture and entrepreneurial potential: A nine country study of Iocus of control and innovativeness. *Journal of Business Venturing*, 26(2), 185-194.
19. Nazari, M. (2005). How to become literate, library and information science. *Library and Information Quarterly*. *Library and Information Quarterly* 2(30), 27-58. (Persian).
20. Nemati, M. (2013). Studying the entrepreneurial personality characteristics of Tehran state University students. *Journal of Innovation and Value Creation*, 3, 47-64. (Persian).
21. Nozari, H., Karimi, A. (2017). The role of formal and informal relationships (social relations network) in students employment (case study: Kharazmi University), *Social Welfare Quarterly*, 17 (64), 159-194. (Persian).
22. Patterson, A. (2009). A needs analysis for information literacy provision for research: A case study in University College Dublin, [on-line] Available at: *Journal of information literacy*, 3 (1), pp. 5-18.
23. Rahimi, H., Yazdekhsti, A., & Feizi, Z. (2014). Information literacy status of high school secretaries. *Quarterly Journal of Information Systems and Services*, 2(9), 91-102. (Persian).
24. Salari, M., & Hasanabadi, A. (2004). Identification and analysis of predicting the need for information literacy skills in user education and development of information literacy in libraries and information centers (Proceedings). Paper presented at the Organization of Libraries, Museums and Astan Quds Razavi Documentation Centers, Mashhad. (Persian).
25. Siamak, M. (2011). Impact of academic life on information literacy of LIS undergraduate students. *National studies on librarianship and information organization*. *National Studies on Librarianship and Information Organization*, 21(4), 54-71. (Persian).
26. Siamak, M., Alipour, K., & Khaleghi, N. (2013). Measuring the information literacy level of students of medical sciences Qom University. *Journal of Medical Sciences Qom University*, 7(2), 23-30. (Persian).
27. Singh, J. (2012). Placing media and information literacy at the core of instruction. Paper presented at the International Conference on Media and Information Literacy For knowledge Societies, Moscow, Russian Federation.
28. Sun, P. (2002). Information literacy in Chinese higher education. *Library Trends*, 51(2), 210-217.
29. Tabarsa, Gh., Sharifi, S., & Hosseini, A. (2016). Investigating the effect of information literacy of employees on organizational agility. *Journal of Human Resource Management Researches*, 2(24), 113-136. (Persian).
30. Thirion, P. (2009). Information literacy in students entering higher education in the French speaking community of Belgium: Lessons learned from an evaluation. *IFLA Journal*, 35(2), 152-170.
31. Tuamsuk, K. (2013). Information literacy instruction in higher education. *Social and Behavioral Sciences*, 73, 145-150.

32. UNESCO. (2003). World declaration on higher education for the 21 at century: Vision and action. Available at: [www. Cepes.ro/hed/meeting/Gelsenkirchen/ pdf](http://www.Cepes.ro/hed/meeting/Gelsenkirchen/pdf). (10 Aug 2008).

استناد به مقاله

مختاری دینانی، مریم، ططری، سعیده. (۱۳۹۷). ارتباط بین سواد اطلاعاتی و قابلیت کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته علوم ورزشی در دانشگاه‌های شهر تهران. پژوهش در ورزش تربیتی، ۶(۱۵): ۹۵-۱۱۶. شناسه دیجیتال: 10.22089/RES.2017.4532.1338

Mokhtari Dinani, M., Tatari, S. (2019). The Relationship Between Information Literacy and Entrepreneurial Capabilities of Sports Science Graduated Students of Tehran Universities. *Research on Educational Sport*, 6(15): 95-116. (Persian). Doi: 10.22089/RES.2017.4532.1338

The Relationship Between Information Literacy and Entrepreneurial Capabilities of Sports Science Graduated Students of Tehran Universities

Maryam Mokhtari Dinani¹, Saeide Tatari²

1. Assistant Professor of Sport Management, University of Alzahra
2. MSc graduate of Sport Management, University of Alzahra

Received: 2017/07/22

Accepted: 2017/12/23

Abstract

The purpose of this research was the relationship between information literacy with entrepreneurial capabilities of Physical Education Graduated students of Tehran Universities. The Statistical population were all of the Physical Education graduated students of Tehran Universities (N=1100). According to Morgan table, 270 people were chosen with sampling stratified random method. Information literacy standard questionnaire (2003) and Durham entrepreneurial capabilities standard questionnaire (1991) were used to collect data. The results showed there was significant relationship between information literacy with entrepreneurial capabilities of Physical Education Graduated students of Tehran Universities. Also, based on regression analysis, there were significant relationships between components of the information literacy and entrepreneurial capabilities and information literacy can predict entrepreneurial capabilities. In addition, the two components of "the ability to effective access to information" and "the ability to use targeted information" had the most ability to significant prediction for entrepreneurship capability of sport sciences graduated students in Tehran universities. Considering the effective role of "the ability to use targeted information" in predicting of student entrepreneurship capacity, it is necessary that universities to provide specialized information related to entrepreneurship and employment to students interested in sport entrepreneurship.

Keywords: Entrepreneurial Capabilities, Information Literacy, Student

---